

Nro. 3.

A' FELS. R. TSASZARNAK ÉS A. KIRALYNAK
KEGYELMES ENGEDELMEBŐL.

*Költ Bétsben Kedden Juliusnak 9-ik napján,
1799-ik esztendőben.*

Béts.

Károlyina Királyi fő Hertzeg Kis-aízszonynak Jun. 30-dikánna ésvéli 10 orakor történt haláláról, a' mely is az után, hogy a' himlő ezen Hertzeg aízszonyba bé-oltatott volt, a' tizenhetedik naponn történt, így ír az Udvari ujjság: —
„Ez a' felettébb szomorú történet a' himlő-bé-oltásnak érdeméből, mely is már ezerféle tapasztalások által meg-bizonyított, telyelleggel semmit el nem veszen: éppen nem annak tulajdonittathatik, hanem egészen más okból vette eredetét. A' nem kedvező idő járás mellett is, a' himlőzés-béli betegségnek egész folyása, rendes és könnyű nemü volt. A' himlő-hideg, a' bé-oltás után hetedik nap jött el, mindenkör

mértékletes volt, és semmi heves változások nem voltak követői. A' 9-dik napnak vége felé kezdettek néhány himlők szemléltetni; a' 10-dik és 11-dik nap kiötöttek egészzen: hanem a' 200 számot mind együtt is el nem érték. Lassan-lassan illendő-képpen fel-emelkedtek, gyenységgel meg-teltek, 's egyáltalában a' leg szebb himlőknek tett szettének lenni: a' midőn Junius 28-dikánn igen jó reggel, a' himlő-bé oltás után 15-dik naponn, a' nélkül, hogy a' himlőkben, a' melyek még a' leg tökéletesebb gyenyességgel voltak, leg kisebb változás történt volna, valamely történetből reájött nyavaja' matériájának, u. m. a' skarlat hideg' mér-gének, a' H. Kis-aszfony' agy-velejére való le-szállása által okoztatott halála. Ez a' nyavaja, melynek mingyár akkor leg rozszabb jelek voltak követői, mint mindenkor szokott lenni, molt is halálos volt, hanem a' himlők, még az az-után való három napokon is, melyek alatt a' Hertzeg Kis aszfony életben vólt, a' magok rendes járasokat egészzen el-végezték, és a' felsőbb részekenn kezdődve, rendesen el-szárodtnak. A' holt testnek meg-nyitása, a' mely a' feljebb említett mér-gnek az agyvelőre lett szállása felől minden kétséget el-háritott, a' fő-beli vizi nyavaja' jelen-létének is bizonyfágául szolgált. A' Skarlat-mér-g, a' H. Kis-aszfonyal együtt meghimlőztetett gyermekek közül többeket el-fogott, a' kik a'-miatt mind veszedelmesen meg-betegedtek: de egy is meg nem holt közülök.

Hadi Történetek.

Bé-küldetett már Feldmarschal Suwarowtól Felséges Urunkhoz azon 17-dik, 18-dik, 19-dik, és 20-dik Juniusi nevezetes tsatáknak le-irása, a' melyek ezen napokon Olofz országban a' *Tidone*' pataka, 's-a' *Trebia* és *Nura*' vizei mellett történtek. Tegnap estvéli 8 orakor a' Publikum'

olvasására is ki-adatott nyomtatásban. Az e-félét a' fő Hadi Cancellária az Udvari Német Ujj-ság tulajdonosának küldi, és ennek nyomtató műhelyében *Extrablatt* nevezet alatt nyomtattik-ki és árultatik el. Ha fél árkus, egy garasért, ha egész árkus, kettőért adatik. Ez itt igen kapsi tudóság szokott lenni, minthogy szerentsés hadi történetek iratnak le benne. Tegnap estve alig lehetett közelíteni arra felé, a' hol árultatott. Még az ablakokonn is mindenütt adták ki az embereknek, a' hol mindenütt Politziai katona állott a' nagy tojongásnak akadályoztatása végett. — Ez a' tegnap estvéli *Extrablattunk*, német nyelven egy egész árkus lévén, a' mai ujj-ságunkban csak keveset írhatunk-ki magyar nyelven belőle.

Minekutánna mind a' három napi tsatázásokat renddel le-irta, 's-az ellenségnek abban való veszteseit részenként elő számlálta volna Feldmarschal *Suwarow*, végezetre ilyen szavakkal él mind ezek' resultatumának ki-fejezésében: —

„Ezen meg-határozó verekedéssel végződött-bé a' 3-ik naponn ez a' szokatlan vakmerőségű ütközet a' mi nagy hasznunkra, a' mely győzedelemnek következései igen jól meg-jutalmaztatják azt a' mi rendkívül való magunk' meg-eröltetését, a' melyel viaskodnunk kellett. Az ellenség, a' mely a' maga vesztesét érezte, és tovább ellent nem állhatott, fel hágyott azon remenségenn, a' melyet a' *Moreau*' meg-érkezésén épített volt, 's-hogy a' rozízabb környül-állásokat el-kerülhelle, 2 Divisions Genéralisokat *Oliviert* és *Ruskát*, 2 Brigadérosokat *Salmot* és *Cambrayt*, 350 Stáb és fő tiszteket, és 7133 köz embereket, minyajokat meg-sebessdve, *Piacenzá-*ban hátra hagyván, az éjjelt a' maga hasznára fordította. A' Feldmarschal csak éppen a' nyugodalomra szükséges időt engedvén itt a' tábor-nak ezen éjjel (t. i. 20-dikra virradóra), más nap' jó reggel két Colonnéval a' futó ellenségnek után-

na indúlt; ötet a' *Nura* mellett *St. Georgionál* bé-erte, a' 17-dik fél Brigadát, a' mely 2 Obersterekből, 1 Oberstlieutenántból, 26 fő tilz-tekéből, és 1000 emberekből, többire a' régi hires *Auvergne* Regiment béliekből állott, 3 ágyukkal 3 zászlókkal, és egész bágáziájával együtt el-fogta.

Tsak itt a' *Nura* mellé való meg-érkezések-kör esett a' miéinknek értékre, hogy Generál *Macdonald* egész táborának fel éldozásával há-rom napokig várokozott légyen egy *Liguriai* Lé-gióra, de a' mely a' miéinket bé nem várván, magát a' *Bobbio* felé vizsgálta vonta; a' hol er-re a' hegyek között, Gen. *Betetzki* egy *Orosz* Ba-tallionnal és 50 Karajtzai Dragonyosokkal reá-találván, azt, noha 3000 emberekből állott, ba-jonéttal meg-támodta, 500 zat meg-ölt, 103-mat el-fogott belöle, és a' többit egészfize el-szé-lestette.

„Gen. *Moreau* Jun. 20-dikánn Feldmarschal-lieutenant *Bellegardé*val verekedett-meg; ki is mint hogy seregének egy részével *Alessandriát* meg szá-va tartani kéntelenítettett, tsak kitiny erőt állithatott szembe az ellenség' nagyobb ere-jével; mindazonáltal, noha érezhető, u. m. 203 holtakból, 578 meg-sebessedettekből, és 1229 el-fogattattakból álló veszttéssel, oly modra meg-akadályoztatta tsak ugyan táborunknak el-er-kezhetéseig az ellenségnek további elő nyomu-lását, hogy az, négy napok alatt egész munkát-lanságban ülni kéntelenítettvéa, az 5-dik nap' *Novinn* keresztül vizsgálta indult, és 26-dikbann már a' *Bochettánn* keresztül ment volt.

„Ilyen képpen egy 10 napokból álo idő sza-kasz alatt, egy ellenséges tábor majd egészfzen semmivé tétetett, *Mántua*' várának ostromoltatá-sa ismét bátorságos állapotba helyheztetődött, az egész *Pó*' vize meg-szabadított, *Tortona* uj-janton körül vétetett, és Gen. *Moreau*, ismét a' maga előbbeni fekvésére vizsgálta igazítottatott. —

„A' nyereség továbbá még ezeknek felette, ezen külömben terhes napok alatt, ennyiben állott: A' *Macdonald*' részéről el-esett 6000, el-fogattatott a' tsatázó mezőn 5085, *Piacenzában* meg sebesedve fogságra esett 7183, ember; kik között 4 Generálisok, 8 Obersterek, és 502 Stáb és fő tisztek találtatták; mind együtt 12,268-ra ment az ellenséges fogjok' száma; 7 ágyut és 8 zászlót nyertünk. — „A' mi vesztesünk állott — a' Cs. Királyi seregek' részéről, 10 el-esett Stáb és fő tisztekből és 244 köz emberekből; 87 megsebesedett Stáb és fő tisztekből, és 1816 köz emberekből — az *Orosz Császári sereg*' részéről, 1 el-esett Obersterből, 4 el-esett fő tisztekből, és 675 köz emberekből; továbbá, 3 meg sebesedett Generálisokból, 3 Obersterekből, 1 Oberstlajtnántból, 5 Májorokból, 35 fő tisztekből, és 2041 köz emberekből.

Orosz Országból. — „A' Gen, *Melas* és *Kray* leg ujjabb tudósításaik szerént, az ellenséges vezér *Macdonald*, *Pistoja* felé folytatja a' maga hátrálását: és a' kémek által bé jött tudósítások szerént, *Pistojától Florentzia* felé szándékozik nyomulni, hogy itt seregeit öfzsze gyűjtven, innét ismét tovább utazzék, és *Livornónál* hajókra üljön. Gen. *Victor* pedig, a' ki ugyan csak a' *Macdonald* táboránál vagy a' *Genová*hoz képpelt *Nizza* felé fekvő tengeri vidékek felé vette útját. — Részünkről Gen. *Ott*, *Rubiera* felé elő nyomulván, oly móddal rendelte-el előjáró tsopotjait a' Gen. *Klenau*' vezérlése alatt, hogy a' *Regiónn*, *Modenán* és *Pármán* keresztül menő Ország-utakat fedezhessék.

„Gen. *Moreau*, *Novi*' vidékeit is el-hagyván, minden tudósítások szerént, *Genua* felé kezdette seregeit hátra vonni: a' miéink pedig, hogy ennyi egymásután való marschok által okoztatott

fáradtságaikból egy kevésbé magokat ki nyugtathatják, *Novit* elfoglalták, és *Orba* mellett táborba szállván, apróbbtsoportjaikat, a' *Bochetta* és a' *Bormida* völgyeire küldözik széljel.

„A' *Turini* Kastélybann tálaltatott ágyuknak száma, nem 400-ra, mint közelébről irattatott volt, hanem 562 darabokra megyen mind egygyütt. — (Ezen hadi tudósítások a' Hadi Cancelláriáról adattattak ki az Udvari Ujjságban.)

Török Birodalom.

A' *Saydai* és *Syriai* mostani Kormányozó 's-egyszersmind az ezen tartományokban lévő minden Török seregeknek fő vezérjek *Gezzar Ghazi Ahmed Pascha*, ismét egy officiális tudósítást küldött *Konstántzinápolyba*, *Acri* várossából, a' melyben így beszéli-le az ott folyt közelébbi hadi környúlállásokat:

„Gen. *Bonaparte* egészszen meg-szüntette volt Május' elejétől fogva több napokig az ezen városnak erősségeire való ágyuzást, mig az őrző sereg a' maga részéről a' *Gezzar Pascha*' parantso-latja szerént az alatt is meg nem szünt az ellen-séget a' vár mellett lévő sántzokból, és több rendbéli ki-ütések által, éjjel nappal nyughatatlankodtatni.

„Ugyan azon Május hónapnak 6-d:kánn, a' *Merabut Zade Hassan Beg*' és a' *Kapigi Ismayl Beg*' vezérléseik alatt, egy Török hajós sereg az ide rendeltetett segítő sereggel, *Rhodus* szigetéről a' hol ölsze gyülekezett volt, meg-érkezván, és az *Acre*' öblibe bé-evezvén, a' seregnak a' szá-rozra való ki-szállításához még azon éjjel hozzá-kezdett, és a' sántzokban a' főbb posztokat meg-erősítette.

„Az ellenség alig hogy ezen segítségnek el-érkezését meg értette, még azonn éjjel haladék nélkül iszonyu golyobis esőt kezdett az ágyuk-ból a' vár felé borsáttatni, és más nap, mikor

már a' ki-szállott Török katonaság a' benn-lé-
vőkkel egyesülve egy közönséges ki-tsapáshoz ké-
szült volna, maga az ellenség, az általa már
nagy részint öfzfe égetett *Aly Burgi* nevű to-
ronyra igen hevesen reá ütött: hanem az itt bé-
nyomuló Frantziákat az itt álló Török őrző se-
reg olyan keményen fogadta, hogy *Isten' segede-
mével*, a' Törökök' kardja előll ezen Frantziák
közzül még tsak egy is el nem mehetett; azo-
kat el halgatván, a' kik imitt-amott a' jól forgó-
dott ágyuk' és apró puskák' tüze által el-hullot-
tanak.

„Tsak éppen egyetlen-egy tartatott-meg
közzülök elethen, addig, mig meg-vallattatott. Az ő
vallás-tételéből ki-jött: hogy Gen. *Bonaparte*
tsalárd módra hitette-el a' katonáit, mint ha ő
a' Török Udvar előre való tudásával ütött volna
bé *Egyiptomba* és *Syriába*, hogy ezen tartomá-
nyok közzül egyikben, az ugy mondatott rebel-
lis *Beghek'*, a' másokban pedig a' *Gezzar'* Pa-
scha' országlásfoknak, véget-vellen; hogy a' segítő
seregek is tsak szinből érkeztenek volna *Ghezzár-*
hoz, és valósággal magát (Bonapartét) fogják
segíteni, mint-hogy azoknak vezérjeik a' titkot
tudván, *Ghezzár Paschát'* a' Frantziáknak leg el-
ső közelittésekkör meg fogni, és ötet ezeknek ke-
zekbe szolgáltatni el nem mulatnák, melyhez kep-
pest a' vár is minden bizonnyal, önként, és talám
egy püska-szó nélkül fel fogná magát adni.

„Más nap' estvéli 8 orakor ujra ptóbát tett
az ellenség ugyan azon felig el-égetett torony
ellen, rész szerént azzal a' reménfeggel, hogy a'
Törökök most már ott meg nem allhatnának,
rész szerént oly kívánságtól öfztönöztetvén, hogy
az előbbeni naponn szenvedett gyalazatért és
nagy kár-vallásért bosszút állhasson. Ha-
nem, a' meg-támadók ezzel az alkalmatosság-
is a' vitéz oltalmazóktól minyájon öfzfe vag-
daltattak, és a' *Bonaparte'* reménsége ekkor is
femmivé tétetett.

„Ezen ujjantoni szerentsétlen próba-tétel miatt kétségbe-eséssel el-telve, el-tökélette *Bonaparte* magában, hogy másod nap' ismét reá üs-sön a' várra: hanem, az ö ekkori próba-tétele is, tsak mint az előbbeniek, a' Frantziáknak igen nagy vezztésekkel, mivelhogy a' bé-nyomultak leg kissebb tekintet nélkül mind egy labig le-vag-daltattak, vizsza veretett.

„A' következett napokonn, Május 21-dikéig, meg elégedett az ellenség azzal, hogy a' várat és annak tornyait, szünet nélkül való kemény ágyu-zás által szorongatta: mely is arra indította a' várban lévő vitez örző sereget, hogy egy kö-zönséges ki-tsapást tegyen; a' mely is meg esvén, a' Frantziáknak temérdek sokasága rész szerént ölfize-vagdaltatott, rész szerént szeljel kergette-tett, 's az ellenfég Isten' segedelmével ugy meg verettetett, hogy *Gen. Bonaparte* a' maga tulajdon tábor' helyének és portékáinak fel-gyuly-tására, és kevés meg-maradott népének, az éj-tzakának letétsége által segittetvén, *Jaffa* mel-lé való vizsza vonására, kényszerítettett. *Gezzar Pascha* pedig a' maga részéről, nem tsak hogy lovassait az ellenfégnek kergetésére el-küldötte, hanem ennek felette minden helyekre rendelése-ket küldött ki, hogy, ha lehet a' *Bonaparte*' hát-rálásra való útjait fogják el.

„Ez úttal azonközben 13 Frantzia Genera-lisoknak és mintegy 300 fő és al tiszteknek el-üttetett fejeiket, sok éppen ezen végre ki rendel-tetett Tatároktól el küldötte *Gezzar Pascha* a' Portához Konstantzinápolyba, a' hova is ezek Jun. 12 dikénn meg-érkezvén, a' szokás szerént a' *Sultan*' palotojának főbb kapuja' elibe, a' mely *Baki humajon* nevet visel, egy ezen tu-dósításnak summáját magába foglaló irással együtt a' Publikum' elibe a' közönséges nézésre ki-té-tettek.“ — (Ez a' Konstantzinápolyi tudósítás a' Bétsi Udvari Német ujjságban is ki-adatott.)

Anglia

Minister *Pitt* azt a' beszédjét, a' melynek egy részét e' közelébbi Kurirban le-irtuk vólt, tovább is folytatta a' Parlamentomban, ily formáju ki fejezésekkel: — „

„En nem engedhetem szavaimat úgy magyaráztatni, mintha mi idegen Státusok' elibe rendeléseket akarnánk adni, vagy pedig Frantzia országba a' *Monárchiát* helyre akarnók állítani. Azt az állatált, a' mely olyan régi mint a' Politikai világ, minden embernek szükfég helybe hagyni: hogy t. i. valamely országnak határjai csak magokban, a' szomizédnak semmi bátorságot nem szolgáltatnak, melyre nézve tehát, táborokat, hajós seregeket és egyéb eszközöket kell készlen tartani, ha a' szomizéd országnak Uralkodói és Tanátsíói, az idegen Orzágló-izékek iránt, sem hadban sem békefégben nem igasságosok. Pedig már ugyan mi vagyon a' Frantzia Respublikában valami, a' mire az ember magát bizhatná. Mi az ő characterjek a' maga erköltsi oldaláról tekintetve? A' Helvétziai nép bizonyága az ő hívségének. A' tirannuffág alóll való meg-szabadittásnak áll-orzása alatt, a' jármatmas nemzetek' nyakába vetette, és a' teremtésnek leg szebb részeit el-pusztította. Mind ezeknek az inségeknek szerző okai, az ő Tanátsíffai és Ministerjei: 's-ezek még máig is minden jó rendtartással bíró Státusokhoz, különösön pedig *Angliához* ellenséges indulattal viseltetnek. Mitelyefféggel nem a' tanuló szobák és Oskolák, hanem azon fegyverbe öltözött velekedések ellen folytatunk haborút, a' melyek a' magok ujjitásaikat, a' leg regibb országoknak, az Oltároknek, és minden hasznos készületeknek öszsze omlásaikkon kard által akarják fel-építeni, 's-ezt pedig minden embereknek jozan okosságok ellen, és minden föbb gondolkodásoknak és virtusoknak meg-vetésével, akarják tselekedni. Ők

mindent, a' mi szerezetre méltó, tudós, és jó, az általok el-foglaltatott vidékekenn, meg gyilkolnak. Az én vetélkedő társaimnak állatásai, t. i. hogy a' Fr. Respublika és Szabadság, együtt fenn nem állhatnak, 's-hogy nekünk a' Frantzia Respublikával tsak ugyan még is békeféléget kelljen kötünk, egymással ellenkeznek. Ha ez a' Respublika, egy jó rendelkezések szerént alkotott Státus volna, én az első volnék, a' ki a' véle való békeféléget ohajtanám. Hanem egy oly Országglás-formát, a' mely közönséges fejtelenségnek principiumainn fundálódik, és a' melynek rettentő igazságtalanságai, melyeket az emberek olykor igen gyáva módra titkolnak, mászszor ismét szemérem nélkül meg valhatnak, őtet minden más Europai Státusok között meg-külömböztetik, gyűlölni kéntelen vagyok.

„Az igaz, ezek voltak a' Pitt' bérekefztő szavai, hogy az a' félelem, a' mely a' népben el-harapozott volt, és a' melyhez magokat szabni olykor kéntelenek a' Ministerek, Lord *Malmesburynak* Lillébe való Követségi-küldettetésére, tett volt valamit: de tsak-ugyan olyan reménység volt akkor a' Frantzia Directorokról, hogy characterjeiket változtatni fogják: a' melyből mindazáltal semmi nem lett és halá légyen a' Gondviselésnek, hogy a' békefélégből is semmi nem lett vólt, minthogy külömben eddig talám mi is a' Helvétusok' vagy Amérikaik' állapotjokra jutottunk volna, a' kik iránt végezetre a' magok ál-ortzájokat le-tették. A' legrettenetesebb haboru, elibe-tétentő egy gyalazatos békefélégnek, kivált-képpen a' mostani idő szakaszban, a' mikor mi ellenségünknek vakmerő nyavajája annál tovább terjeszkedik, a' mennél az ő hatalma az el enyészéshez közeledni láttatik.

~~—————~~
Elegyos Lovelok.

Páris, Jun. 22. dikénn: — „

„*Finantzia országának napnyugoti részeiben 3 és 4 százanként járkálnak, dobbal zászlóval a Chouansok, és öldöklök a' Respublikánusokat.*

„*A' közelébről ki lepett Directorok között Merlin a' hazájába Douaiba, Lareveillere-Lepaux' Montmorencibe utaztak-el. Reubet meg Párisban vagyon, és benn-ül a' Vének' tanátságban.*

„*Barras, már rég hogy semmi részt nem vett volt a' Directoroknak semmi tanátskozásai- ból, hanem Sieyessel tartott titkos correspon- dentziát.*

„*Az Öt-százak' tanátsa meg-határozta, hogy a' Directoriumhoz egy Követséget küldvén, a' vólt Ministert Scherert el-vádolja, és processust indittasson ellene. Sok levelek ellenben azt ír- ják, hogy Scherer maga önként árestomba ment legyen, és ügyének meg vizsgálátását kívánja. Bonaparte Lucian azt erőstítette közelébről az Öt-százak' tanátságban, hogy ez a' Hadi-minister Scherer, a' múlt esztendőben 58 milliókkal köl- tött többet, mint-sem szükség lett volna. — A' Finantz-minister' Ramel' állapotja is terhesül- ni kezdett. Ö iránta is követséget küldött az Öt- százak' tanátsa a' Directoriumhoz. — Mikor a' Directoriumban a' közelébbi nagy változás esett, a' Ministerek mind ki akartak lépni hivataljok- ból; hanem egyiknek sem engedtetett meg. Ugy látszik azonban, hogy egyenként fognak ki lép- tetődni. Már ez meg-történt vagy kettőjökkel. A' Belső-minister' François de Neufchateau' helyébe Quinet nevü Convent béli volt tag, a' Politziai- minister' Duval' helyébe pedig, Bourguignon ne- vü Directoriális Commissáriusfágot viselt ember, tétetett-bé. — A' Directorok között most tsak Sieyes, Barras, és Gohier, vagynak itthonn. — Moulin és Roger-Ducos, után Kurirok küldettek, hogy jöjjenek haza Directoroknak. Moulin as*

ugy nevezett *Anglus tábor*' provisorialis vezere volt, és *Rennesben* volt hadi szálláson. Az előtt *Párisi* Komendánságot, még az előtt pedig, a' *Chouansok* ellen, katonaságot vezérelt. *Roger-Ducos*, a' hazájában a' *Landes* nevü Departamentomban privatizált mind az ólta, hogy a' Törvényhozók között ki-lépett.

Páris Jun. 25-dikénn. —

„Gen. *Championet* néze, ilven rendelést adott-ki a' Directorium: A' Bé töltető Directorium megfontolván azon újabb tudósításokat, a' melyek helyesebbek, mint azok, a' melyek ötet a' *Ventos*' 7-dikénn költ rendelésre határozta volt, decretálja most. 1) hogy t.i. az a' rendelés, a' mely szerént Gen. *Championet* egy hadi Ité-lő-szék' elibe állani parantsoltatott volt, visszavételék; 2) hogy Generál *Championet* az activitásba és izolgalatba vizsgálá állittassék; 3) hogy a' Hadi-minister a' jelen való végzést vegye munkába.,,

Tudósítás.

Ezen folyó esztendőben, Augustus Havának 5-ik napján, a' *Pápai* Uraságnak ménesse, melly 10 hágó mén-lovakból; 2 három esztendős, 4 két esztendős 10 egy esztendős tsödör csikókból; 9 három esztendős, és 4 két esztendős Parippa csikókból; 65 anya kanczákból, mellyek között harmintzhatnak szopos csikó vagyon alatta, általlyában pedig ismét újra meg vagynak szép mén-lovak által hágattatva. Ezekén kívül, 2 négy esztendős; 5 három esztendős; 8 két esztendős; és 13 egy esztendős kantza csikókból, és így 132 darab nevezetes fajtú ménesekből össze szerzett lovakból áll, ugyan *Pápa* várassában, kótya vetye által, kész pénzért el fog adattatni. Mind azok tehát, a' kik szép, 's magas Magyar

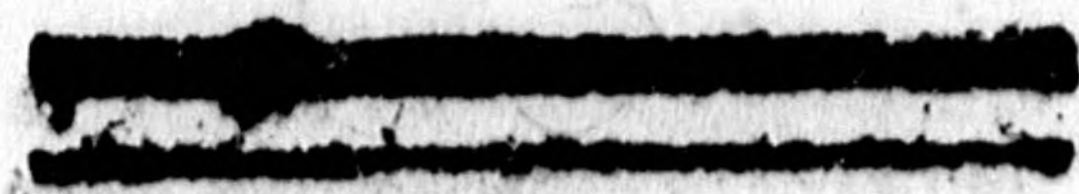
és Erdélyi fajtú lovaknak kedvellőji, ezen kótya vetyére el várattatnak.

* * *

A' *Hufeland Kristof* W. Jenai Orv. Dokt. és Közönséges Tanító' — *Ember élete meg-hofzszabításának mesterségét* — most a' második ki-adás szerént — ismét fordította és még bővítette *Kováts Mihály* Orv. Dokt. 3 Darabban 8vo Pesten 1799, Az árra 2 Rh. Forint.

Ez a' könyv, az elsőbb ki-adás szerént, mi-tsoda tárgyakról tanított legyen, az tudva van az egész Haza előtt. — Itt tehát csak azokat a' tárgyakat számláljuk elő, a' melyekkel rész szerént *Hufeland* Ur, rész szerént a' fordító most újonnan meg-bővítette ezt a' munkát.

A' II-dik Gyakorló Részt *Hufeland* Ur meg-bővítette a' következőkkel. — A' részegítő italok, a' rozsólisok veszedelmek. Miképpen lehet ezekről el-szokni? A' halál' kinyait nem érzi a' haldokló. — Egy paraszt embernek a' háza-népe, milyen szerentsétlenné lett a' vénusi méreg által? *Junker* Ur ditseretet érdemel, hogy a' him-lő' ki-irtásában szorgalmatoskodik. A' tántz az alszszonyok életét rövidíti. Az idején való há-zasság mind a' szülékre, mind a' gyermekekre nézve veszedelmes. — Hányadik elztendő alkal-matos a' házasúlásra mi nállunk? A' test alka-tása különbözik az elztendő' részében meg-esett születés szerént. Mikor leg jobb születtetni? A' Fejedelmeknek szükséges a' jó nevelésre tzelező rendelésekre vigyázni, a' szerentsés uralkodás vé-get. A' Tanítói Hivatal leg-főbb az Országban. Hogy lehet este idején el-alunni, és reggel ko-rán fel-kelni? Uti limonádé por. A' vászonból e' v. a' flanelből tsinált ruházat jobb? Egy kü-lönös példa a' nagy mértékletességre. A' fogakat hogy lehet meg örzeni? Az étel' idejére néz-ve mihez kell az embernek magát tartani? Mit

jó az ifjaknak vattorálni? Kinek, és mitsodás
 ser hasznos? A' tobákolás, a' dohányozás miért
 veszedelmes? Úti — és Házi — Patika. Neve-
 zetes új példa a' a' hólnak tetfzett gyermeknek
 a' fel-elevenítésére.

A' Fordító meg-bővítette az I-ső Tanító Rélat
 a' következőkkel: Mit kell tartani a' ki-lé-
 lekzett és a' ki-párolgott levegőről, az ember
 egéllégére nézve? A' Calecuttai veszedelem le-
 van-írva. A' manges' természeti (phyfica) ereje.
 Hogy lehet azt mesterségesen tfinálni? A' Mes-
 mer' egész tudománya le-van írva. Mi a' hajók
 pikfize. Hogy kell azt tfinálni? A' világosság-
 nak, a' ménko-matériának, a' természeti, és az
 Orvosi ereje. A' manges' Orvosi ereje. A' plánt-
 tak', az állatok', alkotó részei az elválasztó
 mellerség (chemia) szerént. Mitsoda a' tűz az
 el-választó mellerség szerint? Mit tfinál az? az
 érzekben? a' plántákban? és az állatokban?
 Következések ezekből. Mi a' levegő' fundamen-
 toma (bafis aeris)? A' föld golyóbisa körül ki-
 terjesztett levegő-ég az el-választó mellerség
 szerint le van írva, alkotó részeire nézve, tehát
 le-íródott az élet-levegő (oxygene) a' meg-fojtó
 levegő (azot) a' szénlevegő (carbonicum). Az
 élet levegő magában gondoltatván nem látzik az
 életet táplálni. Mitsoda tehát a' mi tulajdonkép-
 pen az életet éleltgeti? A' víz miből áll az el-
 választó mellerség szerint? A' gyertya miért? és
 hogy ég? Hogy? hany úrakor? és mitsoda plánt-
 tak szoktak éjtzakára le-fekünni? A' plánták' ta-
 plalalódásának — szaporodásának — nemzésé-
 nek — növésének — szabad mozgásának — a'
 nedvellégek' forgásának — a' módja. A' tűz mikép-
 pen éleltgeti az állatokat. Miért izgat bennün-
 ket a' levegő jobban, mint a' víz. A' plánták
 ki-ürítései (excretiones). A' földgolyóbisában lé-
 vő belső meleg. A' föld golyobisánn lévő finórok
 (zonæ). Mi a' hegy? mellyek e' földgolyóbifán
 lévő leg-nevezetesebb hegyek? A' meleg-mérő

(thermometrum), a' nehézség-merő (barometrum). A' föld golyóbisann lévő száraz hogy olztódik-fel? Mi a' tenger? hogy olztatik az fel? A' rabszolgák' állapotya, Mitsoda eledelek mennek -be a' tüdön? és a' bőrön? egyenesen az élet táplálására. Hogy dolgoznak az Orvosságok az ember testében, az új Orvosok vélekedései szerint? Mi az emberben a' mértéklet (temperamentum)? Az idő' holzfzabb volta Izükség a' tökéletesítésre. A' kemény ételek, nevezetesen a' főzelékek ártanak a' tanulóknak, el-rontják az ő képzelődő erejét, őket butákká, feledékenyekké, bandzsalokká teszi. Halználnak a' sok forró betegségek a' tompa elzü embereknek. A' veséknek, a' bél-hurkákknak a' halzna az emberben. Az ifjak', a' kisdedek inashúsainak' 's érzőinainak a' gyengeségből való következtések. Külömbiséget tsinál az emberekben a' levegő-ég mértékletének (Clima) a' külömbisége.

Ugyan a' fordító a' II. Gyakorló Rész meg-bővítette a' Következendőkkel: A' gyermekeknek a' nevelésében, 7 elztendős korokig mitsoda hibák szoktak esni? A' bújaságnak, az elmebeli mértékletlen foglalatosskódnak, a' méjj gondolkodásnak, okai, bajai, következtései, Orvoslásai. Azon dolgozni a' mire az ember nem született, a' gyermekeket idején taníttatni, őket valamely élet-módjának a' válalztására erőltetni veszedelmes. A' nátha, a' maga-gyilkosság, a' mértékletlen indulat, az irigység, a' félelenség, a' félelem, a' heverés, ez unalom, a' mértékletlen képzelődés, a' babonás, és dühösködő képzelődés, a' he-ragosság, a' kevélység, a' bolzfzúállásnak a' kívánsága, a' vakmerőség, a' telhetetlenség, a' himlő, és annak a' bé-óltása, az ember meg veszettsége, a' süly, a' rák, a' skárláthideg, a' kolz, a' vérhas, a' száraz-betegség, a' kölvény, a' köles hideg mint betegségek, okaikkal, bajaikkal, jeleikkel, és Orvos-lásaikkal le-vannak írva. — A' szakátsookról való ítélet. A' bornak, a' palyinkának, az áll-ortza

festékek minden nemeinek, a' kenyér sütésben a' timsónak, a' konyhasóval való vízszá élésnek, a' különbség nélkül való tsókolódásnak veszedelmes következései. A' ragadó nyavalyák' uralkodásának az idején, a' vénusi betegségben mitso-da élés módját kell tartani. Meg lehet e' határozni? annyival inkább 4 hetekre tenni? a' vénusi méregnek az el-ragadása után, annak a' testen való ki ütését? a' vénusi méreg mindég azon a' helyenn üt e' ki? a' mellyre leg-először el ragadott? Az ivó-pohár, a' köppölyöző-vas, és a' szopás által hogy ragad-el a' vénusi méreg?

Ezek az új Jegyzések annyira meg-bővítették ezt a' munkát, hogy most ez a' Könyv két anyi, mint vólt az elsőbb ki-adás.

Találtatik ez a' Könyv.

Bétsben a' Veres Toronynál, a' Magyar Király tzimér alatt lévő Patikában, Patikárius *Fülep Josef* Urnál. — Debretzenben Prof. *Sárvári* Urnál, és a' Collegiumban. — Enyeden Doktor *Bod* — Egerben a' Püspök Typogr. Fact. *Gyalogai* — Elztergomban Compact. *Sigler* — Fejérváron Compact. *Lang* — Györben Typogr. *Streibig* — Kassa Ref. Predik. *Kováts István* — Komáromban Prof. *Katona* — Kolosváron és Szebenben Typogr. *Hochmeister* — Léván Compact. *Lovász* — Délen Doktor *Sóos* — Miskóltzon Prof. *Váradi* — Nagy-Körösön Prof. *Fodor* — Pápán Prof. *Marton* Uraknál. — Pesten *Weingand, Kilián, és Kis*, Könyváros Uraknál — Pétsen Comp. *Weidinger* — Posonyban Könyváros *Schweiger* — S. Patakon a' Collegiumban Senior *Balog Abrahám* — Szombathelyen Comp. *Zsóldos* — Szegeden Comp. *Kibling* — M. Vársárhelyen Consiliárius *Aranka* — Veszprémében Typogr. *Sammer*, Uraknál.

Ha pedig valaki ezeken a' helyeken kívül is kívánna nyomtatványokat, méltóztassék Pestre a' fordítóhoz (a' ki lakik Nro. 307) irni.

P. D.